

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา กับความต้องการกิจกรรมฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. บริการตอบคำถามและบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
 - 1.1 ความหมายของบริการตอบคำถาม
 - 1.2 บรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
 - 1.3 คุณสมบัติของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
 - 1.4 หน้าที่และแนวโน้มหน้าที่ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
2. การเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้
 - 2.1 ความหมายของการเรียนรู้
 - 2.2 ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้
 - 2.3 ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Peter Honey และ Alan Mumford
3. กิจกรรมฝึกอบรม
 - 3.1 กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างเต็มความสามารถ
 - 3.1 กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้สังเกต ได้ตรงและทบทวนสิ่งที่เรียนอย่างเต็มที่
 - 3.2 กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้วิเคราะห์แนวคิดโดยใช้หลักการวิทยาศาสตร์ และสร้างสรรค์ทฤษฎีใหม่อย่างเต็มความสามารถ
 - 3.3 กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้ทดลองนำสิ่งที่เรียนไปแก้ปัญหาทางานที่ปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริการตอบคำถาม และบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม

1. ความหมายของบริการตอบคำถาม

บริการตอบคำถาม (Reference service) หรือในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า บริการสารนิเทศ ตรงกับคำภาษาอังกฤษที่ A.L.A. Glossary of Library and Information Science (1983) และ Katz (1987) ใช้คำว่า Reference service หรือ Information Service หมายถึง การช่วยเหลือผู้ใช้ห้องสมุดในการค้นหาสารนิเทศที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ทันสมัย ทันเวลา และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ จนผู้ใช้บังเกิดความพอใจ ทั้งนี้ ยังรวมถึง การช่วยผู้ใช้ให้เข้าใจ และใช้ประโยชน์จากหนังสือ และวัสดุเพื่อการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ของห้องสมุด ให้ได้มากที่สุด โดยวิธีที่สะดวก ง่ายตาย รวดเร็วที่สุด และโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2. บรรณารักษ์บริการตอบคำถาม

บรรณารักษ์บริการตอบคำถาม หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ หรือได้รับปริญญาตรีในสาขาวิชาใด สาขาวิชาหนึ่ง และได้รับปริญญาโทหรือปริญญาเอกทางบรรณารักษศาสตร์ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการตอบคำถามในห้องสมุด โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใช้บริการให้เข้าใจวิธีใช้ห้องสมุด วิธีเลือก ค้นคว้า และประเมินแหล่งบันทึกสารนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ; ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับสารนิเทศที่ดีที่สุดสำหรับความต้องการในขณะนั้น

3. หน้าที่ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถามในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

จากพันธกิจของห้องสมุดที่ต้องการให้ผู้ใช้เข้าถึงทรัพยากรสารนิเทศทุกประเภทที่มีอยู่ในห้องสมุด บรรณารักษ์บริการตอบคำถามซึ่งมีฐานะเป็นผู้ที่จะต้องติดต่อกับผู้ใช้บริการโดยตรง จึงมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ประภาวดี สืบสันต์, 2518 ; นางลักษณ์ ไม่น่ายกิจ, 2526 ; กรรณิการ์ สุธรรมเมธา, 2524 ; อุไรพรรณ หล่อศิริ, 2529 ; และ Katz, 1987)

3.1 จัดเตรียมหนังสืออ้างอิงที่จะใช้ตอบคำถามสั้น ๆ ไว้ให้พร้อม เพื่อจะได้ตอบคำถามได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

3.2 จัดเตรียมคู่มือแนะนำการใช้ห้องสมุด จัดทำเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารนิเทศทุกประเภทของห้องสมุด เช่น ดรรชนี และสารสังเขป ตลอดจนบันทึกคำถามที่น่าสนใจพร้อมระบุแหล่งที่สามารถหาคำตอบได้อย่างละเอียดเพื่อใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติงานในโอกาสต่อไป

3.3 จัดทำกฤตภาค

- 3.4 จัดทำและปรับปรุงทำเนียบนามที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของแผนกและผู้ใช้บริการ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 3.5 พัฒนาและบำรุงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ วางแผนกลยุทธ์การสืบค้น และแสดงยุทธวิธีในการสืบค้นอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.6 ช่วยเหลือและสอนผู้ใช้ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการใช้ในการใช้ห้องสมุด ใช้รายการบัตร ใช้ทรัพยากรสารสนเทศอ้างอิง ใช้คอมพิวเตอร์สืบค้นสารสนเทศ
- 3.7 เสนอบริการสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้ และจัดเตรียมบริการที่คาดหมายล่วงหน้าว่าผู้ใช้จะต้องการในอนาคต
- 3.8 บริการแนะนำการอ่าน แนะนำวิธีค้นคว้า ทำรายงาน ตลอดจนวิธีเขียนบรรณานุกรม และเอกสารอ้างอิงแก่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์
- 3.9 บริการแปล บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการเผยแพร่หน้าสารบัญวารสารใหม่ และบริการคัดเลือกสารนิเทศเฉพาะบุคคล
- 3.10 ประเมินค่าหนังสืออ้างอิง และเขียนบทความปริทรรศน์ประกอบ
- 3.11 เผยแพร่ข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้ และจัดทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ห้องสมุด
- 3.12 เก็บสถิติปริมาณคำถามที่ได้รับในแต่ละวัน และแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนประเมินผลการปฏิบัติ
- 3.13 ดูแล และรับผิดชอบความเรียบร้อยทั่วไปของแผนกบริการตอบคำถาม

นอกจากนี้ Collins (1990) ได้สรุปแนวโน้มหน้าที่ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม เป็น 3 ประการ คือ

1. ต้องเสนอตัวเองเพื่อส่งเสริมด้านการสอน การวิจัย ตลอดจนการส่งงานเขียนหรืองานวิจัยไปตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. ต้องมีความเป็นเลิศด้านการสอน การรวบรวมบรรณานุกรม และสร้างทรัพยากรสารสนเทศที่จะเสริมบริการตอบคำถาม ช่วยอาจารย์ในเรื่องการบรรยายและการวิจัย ตลอดจนต้องสามารถสืบค้นด้วยระบบออนไลน์ในสาขาวิชาเฉพาะที่ให้บริการ
3. ต้องเสนอบริการแก่อาจารย์ คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกประเทศ ตลอดจนสมาคมที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีประสบการณ์ด้านบริการสารนิเทศอย่างน้อย 2 ปี มีความรู้เฉพาะสาขาวิชา และมีประสบการณ์ด้านวิจัย

จากหน้าที่ที่บรรณารักษ์บริการตอบคำถามต้องปฏิบัติ บรรณารักษ์บริการตอบคำถามจึงต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (Sherby, 1990 ; Show และ Whittle, 1990)

1. มีพลัง (energetic) ชยัน อุดทน พากเพียร และมีสุขภาพดี
2. สร้างสรรค์ (creative) มีระเบียบวินัย ใฝ่รู้
3. มุ่งติดต่อกับคน (people-oriented) ยินดีและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ได้ดี
4. มีทักษะดีเยี่ยมในการพูดและเขียนเพื่อการสื่อสาร (excellent oral/written communication skills) มีจิตวิทยาและภาษาดี เป็นนักการตลาดและนักประชาสัมพันธ์
5. มีความสามารถด้านการสอน (teaching ability) โดยเฉพาะสอนการใช้ห้องสมุด
6. มีความรู้ทั่วไปในการให้บริการตอบคำถาม (general reference service) รู้จักทรัพยากรสารนิเทศทุกประเภทของห้องสมุด และสามารถใช้อุปกรณ์ช่วยค้นได้เป็นอย่างดี
7. มีทักษะในการบังคับบัญชา (supervisory skill) รู้จักยืดหยุ่น สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ตรงต่อเวลา และซื่อสัตย์
8. มีประสบการณ์ (experience) มีความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ต้องให้บริการ รู้หลักเกณฑ์การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายในห้องสมุด รู้ความเคลื่อนไหวในแวดวงวิชาการ

การเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้

1. ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการการเปลี่ยนแปลงตนเองที่ค่อนข้างคงทนถาวรของบุคคล อาทิ การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยที่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลมาจากประสบการณ์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับในอดีต (Good, 1973 ; สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526; สุรงค์ ใควตระกูล, 2533)

Honey และ Mumford (1986) ได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียน รู้อะไรบางอย่างที่ไม่เคยรู้มาก่อน เข้าใจอะไรก็ตามที่ไม่เคยเข้าใจมาก่อน รู้สึกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แตกต่างจากที่เคยรู้สึก หรือเห็นคุณค่าของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่เคยเห็นคุณค่ามาก่อน รวมทั้งสามารถทำอะไรบางอย่างที่ไม่เคยทำได้มาก่อน

จากความหมายของการเรียนรู้ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรของบุคคล เนื่องจากมีประสบการณ์ซ้ำ ๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญ ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

Bogue (อ้างถึงนโยบายชั้น คุปกาญจนกุล, 2524) ได้เสนอแนวคิด 4 ประการเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความเป็นอิสระทางปัญญา (Intellectual Independent)
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัว (Idiosyncratic process)
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (Active process)
4. การเรียนรู้คือการรู้ว่าเรียนอย่างไร (Learning how to learn)

เรื่องนี้ได้มีนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงหลายคนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้แสดงทัศนะสอดคล้องกับแนวคิดของ Bogue ดังจะได้อธิบายเพิ่มเติมต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความเป็นอิสระทางปัญญา กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ฉะนั้นผู้สอนต้องให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น หรือใช้สติปัญญาของเขาอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันผู้สอนควรแจ้งผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง และก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำให้เขาสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น (พรณราย ทรัพย์ประภา, 2529)

2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัว เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งความสนใจและวิธีการเรียนรู้ ฉะนั้นผู้สอนจะต้องระลึกไว้เสมอว่า ไม่มีวิธีสอนแบบใดจะใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน (ไพฑูรย์ สินลาวัฒน์, 2523; เมธี บิลันธานนท์ และ นาดยา ภัทรแสงไทย, 2523; Honey และ Mumford, 1986; Kolb, 1991)

3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา ผู้สอนจะต้องช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน อาทิ ระดับแสงเสียง อุดหนุน รวมถึงการให้ผู้เรียนได้รับแรงเสริม เช่น ได้รับรางวัล หรือถูกกล่าวยกย่อง ตลอดจนถึงการจัดช่วงเวลาเรียนที่ผู้เรียนชอบ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่สอนด้วย

(Dunn และ Dunn, 1984 อ้างถึงใน Glasner & Ingham, 1992)

4. การเรียนรู้คือการรู้ว่าเรียนอย่างไร เนื่องจากการรู้ว่าเรียนอย่างไรมีความสำคัญกว่าการเรียนโดยจดจำเฉพาะเนื้อหาวิชา ฉะนั้นผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน เช่น Hunt และ Gow (1984) ที่ย้ำว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกไปจากสถาบันการศึกษาต้องเป็นผู้สนใจการเรียน และสนใจเครื่องมือที่จะช่วยพวกเขาให้เรียนรู้วิธีว่าเรียนอย่างไร และประเวศ วะสี (2534) ก็เน้นว่า เพราะเราอยู่ในสังคมการเรียนรู้ (Learning society) เราจึงต้องมีความสามารถในการแสวงหาและใช้ความรู้ เราต้องเรียนรู้ตลอดเวลา เราจึงต้องเรียนรู้วิธีว่าเรียนอย่างไรตลอดไป

เพื่อให้เข้าใจความหมายของการเรียนรู้ถึงวิธีว่าเรียนอย่างไรให้ชัดเจนขึ้น Mumford (1987) ได้นิยามไว้ว่า การเรียนรู้วิธีว่าเรียนอย่างไร หมายถึง การที่ผู้เรียนตระหนักในขั้นตอนของกระบวนการการเรียนรู้ อุปสรรคของการเรียนรู้ วิธีเรียนที่ตนชอบ และการใช้ประโยชน์จากวิธีเรียนตามแบบที่ตนชอบซึ่งเป็นข้อเด่นที่มีอยู่แล้วในตนเอง ตลอดจนการจัดข้อดีอย่างต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคของการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรมุ่งให้ความสนใจที่ตัวผู้เรียนเป็นประการสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนเป็นองค์ประกอบหลักอย่างหนึ่ง ในกระบวนการเรียนรู้ การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องวิธีการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีอาจจะละเลยได้

2. ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style)

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ค่อนข้างคงที่ อาทิ บุคลิกภาพ สภาพจิตใจ และสติปัญญา ซึ่งทำให้ทราบว่าบุคคลผู้นั้นเรียนรู้ได้ดีที่สุดอย่างไร หรือด้วยวิธีใด มีวิธีประมวลข่าวสารและคงไว้ซึ่งข่าวสารความรู้ที่ได้รับอย่างไร ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนอย่างไร (Hunt, 1979; Gregorce, 1979; Dunn, Dunn & Price, 1979; Keefe, 1982 ; Smith & Renzulli, 1984 ; Glasner & Ingham, 1992)

3. ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Peter Honey และ Alan Mumford

ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Peter Honey และ Alan Mumford เป็นทฤษฎีที่แบ่งคนออกเป็น 4 รูปแบบ ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ และคงไว้ซึ่งข่าวสาร ความรู้ พฤติกรรมที่ว่ามันเกิดขึ้นจากประสบการณ์ มิใช่ภูมิหลังทางจิตวิทยา ซึ่ง Honey และ Mumford (1986) อธิบายว่าคนทุกคนจะมีลักษณะทั้ง 4 รูปแบบอยู่ในตัวเอง แต่จะมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เด่นชัดกว่ารูปแบบอื่น และไม่มีรูปแบบใดดีหรือด้อยกว่ากัน ทุกรูปแบบมีข้อเด่น และข้อด้อยที่สามารถพัฒนาได้ คนทั้ง 4 รูปแบบที่กล่าวถึงนี้ มีดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้ 4 รูปแบบตามทฤษฎีของ Honey และ Mumford

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบนักกิจกรรม (Activist)
2. รูปแบบการเรียนรู้แบบนักไตร่ตรอง (Reflectors)
3. รูปแบบการเรียนรู้แบบนักทฤษฎี (Theorist)
4. รูปแบบการเรียนรู้แบบนักปฏิบัติ (Pragmatist)

Honey และ Mumford (1986) ได้อธิบายลักษณะนิสัย ปรัชญาชีวิต ข้อเด่น ข้อด้อย ตลอดจนลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่บุคคลที่มีรูปแบบการเรียนรู้แต่ละแบบจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด และเรียนรู้ได้น้อยที่สุดไว้ดังต่อไปนี้

นักกิจกรรม (Activists) เป็นคนที่ชอบนำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อย่างไม่มีอคติ ใจกว้าง ชอบสมาคมจึงมักสนใจทุกขุสขของผู้อื่น ปรัชญาชีวิตของนักกิจกรรมคือ "ฉันจะลองทำสิ่งที่ไม่เคยทำสักครั้ง" ชอบแก้ปัญหาด้วยการระดมสมอง มีจุดเด่นคือเป็นคนยืดหยุ่น ชอบทำตามสบาย มีความสุขที่จะเผชิญ

หน้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ส่วนจุดด้อย คือ มีแนวโน้มที่จะทำอะไรลงไปโดยปราศจากการคิดให้รอบคอบ มักเสี่ยงกับเรื่องที่ไม่จำเป็น สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด ต้อง เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบเอง ได้นำการประชุม อภิปราย ได้ร่วมแก้ปัญหาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงาน กิจกรรมที่เรียนรู้ได้น้อยที่สุด คือ การฟังบรรยาย การทำงานโดยลำพัง เช่น การอ่านเอกสาร การเขียนรายงาน ตลอดจนการต้องวิเคราะห์ ตีความ ข้อมูลที่ยุ่งเหยิงมากมาย (Honey & Mumford, 1986)

สรุปข้อเด่นของนักกิจกรรม คือ เป็นคนยืดหยุ่น ใจกว้าง ทำตัวตามสบาย ผ่อนคลาย ชอบเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ มองสิ่งใหม่ ๆ ในแง่ดี จึงเป็นคนที่ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

ส่วนข้อด้อยของนักกิจกรรม คือ มักกระทำการใดก็ตามโดยปราศจากการคิดให้รอบคอบหรือเตรียมการให้พร้อมเสียก่อน จึงมักเสี่ยงกับเรื่องที่ไม่จำเป็น และมักทำอะไรให้กับตนเองมากเกินไป โดยไม่สนใจสายตาของผู้อื่น

นักกิจกรรมจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อสิ่งที่จะได้เรียนรู้เป็นประสบการณ์ ปัญหา หรือโอกาสใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยประสบมาก่อน
2. เมื่อสามารถเอาใจใส่หรือจดจ่ออยู่กับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เคร่งเครียด เช่น การแข่งขันเป็นคณะ การเล่นเกมทบทวน
3. เมื่อสิ่งที่จะได้เรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้น เร้าใจหรือเป็นวิกฤตการณ์ที่ไม่แน่นอน ทำให้ต้องใช้กิจกรรมหลาย ๆ อย่างประกอบกัน
4. เมื่อเป็นจุดสนใจของทุกคน เช่น เป็นประธานในการประชุม นำการอภิปราย และนำเสนอรายงาน
5. เมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างสรรค์ความคิด โดยไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนนโยบาย หรือโครงสร้างของหน่วยงาน
6. เมื่อต้องเผชิญหน้ากับสภาวะงานที่ยุ่งเหยิง เช่น ให้ทำงานที่ทำหายโดยมีทรัพยากรจำกัด และต้องประสกับสภาพแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์
7. เมื่อได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ได้แสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน ได้ร่วมแก้ปัญหาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงาน
8. เมื่อได้เรียนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทำผิดพลาดได้บ้าง มีตลกขบขันบ้าง

นักกิจกรรมเรียนรู้ได้น้อยที่สุด และอาจมีปฏิริยาต่อต้าน ในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อต้องใช้บทบาทที่เฉื่อยชาในการเรียนรู้ เช่น การฟังบรรยาย การอ่านตำรา การคิดและเขียนด้วยตนเอง
2. เมื่อต้องดูดซึม วิเคราะห์ และตีความข้อมูล
3. เมื่อต้องทำกิจกรรมอย่างเดียวกันครั้งแล้วครั้งเล่า เช่น การฝึกปฏิบัติงาน
4. เมื่อต้องทำตามคำสั่งสอนอย่างเคร่งครัด
5. เมื่อต้องทำงานที่ต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ เช่น การศึกษารายละเอียด การพิจารณาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของงาน

นักไตร่ตรอง (Reflectors) เป็นคนที่ชอบเฝ้าสังเกตและพิจารณาไตร่ตรอง ประสบการณ์ และความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างรอบคอบ ปรัชญาชีวิตของนักไตร่ตรองคือ "ต้องระมัดระวัง" มีจุดเด่น คือ เป็นคนช่างคิด ถนัดในการฟังคนอื่น และดูดซึมความรู้ ส่วนจุดด้อย คือ ตัดสินใจช้า ระมัดระวังเกินไป จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากกิจกรรมที่ให้เกิดก่อนทำ มีเวลาเตรียมการ มีโอกาสอ่านเอกสารล่วงหน้า ได้ฟังผู้อื่นและเก็บเกี่ยวแนวความคิดของการอภิปรายก่อนแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา ขณะเดียวกันจะเรียนรู้ได้น้อยที่สุด ถ้าต้องทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ต้องเล่นบทบาทสมมติต่อหน้าฝูงชน (Honey & Mumford, 1986)

สรุปข้อเด่นของนักไตร่ตรอง คือ รอบคอบ ชอบทำงานตามขั้นตอน มีความสามารถในการฟังผู้อื่นและดูดซึมความรู้ และไม่ผลีผลามสรุปอะไรง่าย ๆ

ส่วนข้อด้อยของนักไตร่ตรอง คือ ตัดสินใจช้า เนื่องจากระมัดระวังเกินไป ไม่สู้จะกล้าเสี่ยงเท่าที่ควร และมักไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยตรง

นักไตร่ตรองจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อได้รับมอบหมายให้เฝ้าดู คิด ใคร่ครวญ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้
2. เมื่อได้ฟังหรือสังเกตการณ์ เช่น สังเกตกลุ่มขณะทำงาน ได้นั่งฟังอยู่แถวหลัง ๆ ของห้องประชุม ได้ดูภาพยนตร์ หรือวีดิทัศน์
3. เมื่อได้รับอนุญาตให้คิดก่อนทำ ให้ดูดซึมก่อนวิจารณ์ นั่นคือ ต้องให้เวลาเตรียมตัว มีโอกาสอ่านบทสรุปย่อหรือภูมิหลังก่อนล่วงหน้า

4. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานวิจัยที่ต้องใช้ความเพียรพยายาม เช่น ต้องสืบสวนและรวบรวมข้อมูลตลอดจนการสำรวจตรวจสอบถึงปัญหาที่เป็นรากฐานของเรื่องต่าง ๆ
5. เมื่อให้บททวนสิ่งที่เกิดขึ้น หรือสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้มาแล้ว
6. เมื่อได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยปราศจากภัยอันตรายใด ๆ
7. เมื่อสามารถตัดสินใจในช่วงเวลาที่กำหนดเอง โดยปราศจากแรงกดดัน

นักไตร่ตรองจะเรียนรู้ได้น้อยที่สุดและอาจมีปฏิกิริยาต่อต้านในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อต้องปรากฏตัวต่อหน้าธารกำนัล เช่น ต้องทำหน้าที่ผู้นำ เป็นประธานที่ประชุมหรือเล่นบทบาทสมมติ
2. เมื่อจำต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ต้องทำอะไรโดยมิได้วางแผนมาก่อน
3. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำอะไรบางอย่างโดยไม่มี การเตือนให้ทราบก่อน เช่น ให้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งที่เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด
4. ต้องเร่งรีบทำกิจกรรมหนึ่งก่อนที่จะไปทำอีกกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากมีเวลาจำกัด

นักทฤษฎี (Theorists) เป็นคนที่มองปัญหาในแนวตั้งด้วยวิธีที่มีเหตุผล ชอบวิเคราะห์และสังเคราะห์ เชี่ยวชาญในการสรุปหลักการ ทฤษฎี ปรัชญาชีวิตของนักทฤษฎีคือ "ถ้ามีเหตุผลจึงจะดี" มีจุดเด่นคือเป็นคนมีสติรู้ผิดชอบ มีวิธีแก้ปัญหามีกฎเกณฑ์ ส่วนจุดด้อยคือ มักเข้มงวดกับความคิดที่ไม่เข้าท่า มีความมอดกั้นต่อต้านความไม่เป็นระเบียบ และคลุมเครือ จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจาก กิจกรรมที่มีเวลาสำหรับสำรวจตรวจสอบอย่างมีระเบียบวิธี มีโอกาสถาม และทดลอง พิสูจน์ข้อสมมติหรือเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนได้มีส่วนร่วมในการแก้สถานการณ์ที่ซับซ้อน นักทฤษฎีเรียนรู้ได้น้อยที่สุด หากต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เน้นการใช้อารมณ์ หรือในกิจกรรมที่ไม่มีโครงสร้าง (Honey & Mumford, 1986)

สรุปข้อเด่นของนักทฤษฎี คือ เป็นนักคิดที่มองปัญหาอย่างมีหลักการ มีสติรู้ผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความสามารถในการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนการถามปัญหา และสามารถจัดการกับสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระเบียบวินัย

ส่วนข้อด้อยของนักทฤษฎี คือ มักจะเข้มงวดกับความคิดที่เห็นว่าไม่เข้าท่า ไม่อดทนต่อความไม่แน่นอน ความไม่เป็นระเบียบ ความคลุมเครือและความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

นักทฤษฎีจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อสิ่งที่เสนอให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบ แนวคิดและทฤษฎี
2. เมื่อมีเวลาสำหรับสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความคิด เหตุการณ์และสถานการณ์อย่างมีระเบียบวิธี
3. เมื่อมีโอกาสถามคำถาม และพิจารณาระเบียบวิธีขั้นพื้นฐาน ข้อสมมติ หรือหลักการที่อยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ
4. เมื่อได้ใช้ความรู้ปัญหาในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ซับซ้อน
5. เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่มีโครงสร้าง กล่าวคือมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

นักทฤษฎีจะเรียนรู้ได้น้อยที่สุด และอาจมีปฏิกิริยาต่อต้าน ในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่มีโครงสร้าง กล่าวคือ มีความคลุมเครือ และไม่มีวัตถุประสงค์ที่แจ่มชัด
2. เมื่อต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เน้นการใช้อารมณ์และความรู้สึก
3. เมื่อต้องกระทำหรือตัดสินใจโดยปราศจากรากฐานของนโยบาย หลักการ หรือแนวคิด
4. เมื่อต้องอยู่ในกลุ่มคนที่มีสติปัญญาต่ำกว่าตน

นักปฏิบัติ (Pragmatists) เป็นคนที่เชี่ยวชาญในการทดลองความคิด ทฤษฎีและเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อดูว่าทำงานได้จริงหรือไม่ เป็นคนที่ทำอะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จ ชอบตัดสินใจในแนวทางที่นำไปปฏิบัติ และใช้แก้ปัญหาได้ ปรัชญาชีวิตของนักปฏิบัติคือ "มีหนทางที่ดีกว่าเสมอ" และ "ถ้าทำได้สำเร็จ จึงจะดี" มีจุดเด่นคือ เป็นคนอยู่กับความจริง เจรจาอะไรก็มุ่งตรงสู่ประเด็น ส่วนจุดด้อยนั้น เป็นคนที่ไม่อดทนต่อสิ่งที่ให้ผลไม่มากพอ หรือไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างชัดเจน และมุ่งเน้นที่ตัวงานมากกว่าตัวคน จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากกิจกรรมที่ได้ทดลองและฝึกฝนเทคนิคต่าง ๆ ด้วยการสอนและการแจ้งผลสะท้อนกลับจากผู้เชี่ยวชาญที่เชื่อถือได้ ขณะเดียวกันจะเรียนรู้ได้น้อยที่สุดเมื่อไม่มีคำแนะนำที่ชัดเจน หรือที่สามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งการอภิปรายที่ไม่มีข้อสรุป (Honey & Mumford, 1986)

สรุปข้อเด่นของนักปฏิบัติ คือเป็นคนติดดิน อยู่กับความจริง ทำการใดก็มุ่งตรงสู่ประเด็น เชี่ยวชาญด้านเทคนิคปฏิบัติ

ส่วนข้อด้อยของนักปฏิบัติ คือ เป็นคนที่ไม่สู้สนใจทฤษฎีหรือหลักการพื้นฐาน มักจะปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ชัดเจน และมักเน้นที่ตัวงาน มากกว่าตัวคน

นักปฏิบัติจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อมีการเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนระหว่างเนื้อหาวิชากับปัญหา หรือความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้
2. เมื่อได้ชมเทคนิคการทำงานที่แสดงข้อได้เปรียบในการปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น วิธีประหยัดเวลา วิธีสร้างความประทับใจแรกพบ วิธีติดต่อกับคนที่ยุ่งวุ่น หรือคนที่คบค้ายาก
3. เมื่อมีโอกาสได้ทดลองและฝึกฝนเทคนิคต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญที่ประสบความสำเร็จ
4. เมื่อเรื่องที่เรียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
5. เมื่อได้วางแผนการปฏิบัติงาน หรือชบคิดเทคนิควิธีที่จะทำให้ปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น

นักปฏิบัติจะเรียนรู้ได้น้อยที่สุด และอาจมีปฏิกิริยาต่อต้านในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. เมื่อสิ่งที่เรียนรู้ไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการ หรือไม่สามารเห็นความสัมพันธ์และหนทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาจริง ๆ
2. เมื่อไม่มีการฝึกปฏิบัติ หรือคำแนะนำที่ชัดเจนว่า ทำอย่างไร
3. เมื่อสิ่งที่เรียนรู้เป็นเพียงทฤษฎี หรือหลักเกณฑ์ทั่วไป

กิจกรรมฝึกอบรม

กิจกรรมฝึกอบรม หมายถึง วิธีที่ผู้จัดฝึกอบรมใช้ในการสอนหรือเสนอข่าวสารความรู้ทักษะ และทัศนคติแก่ผู้เข้ารับการอบรม

การศึกษารุ่นนี้ ได้ศึกษากิจกรรมฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้ารับการอบรมที่มีรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ กัน ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้นไว้ดังนี้

1. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างเต็มความสามารถ มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ แบบนักกิจกรรมนิยมชมชอบ ดังนี้
 - 1.1 การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing)
 - 1.2 การระดมสมอง (Brainstorming)
 - 1.3 การใช้สถานการณ์จำลอง (Simulated situation)
 - 1.4 การสัมมนากลุ่มย่อย (Small seminar)
 - 1.5 การปรึกษากลุ่มย่อยเพื่อแก้ปัญหาในระยะเวลาที่กำหนด (Buzz group)

2. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้สังเกต ไตร่ตรอง และทบทวนสิ่งที่เรียนอย่างเต็มที่ มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบนักไตร่ตรองนิยมชมชอบ ดังนี้
 - 2.1 การศึกษาอิสระ และการทบทวนบทเรียน (Independent Study & tutoring)
 - 2.2 การอภิปรายเป็นคณะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Panel discussion)
 - 2.3 การสอนแบบบรรยาย (Lecture)
 - 2.4 การศึกษานอกสถานที่ (Field trip)

3. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้วิเคราะห์แนวคิดโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ และสร้างสรรค์ทฤษฎีใหม่อย่างเต็มความสามารถ มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบนักทฤษฎีนิยมชมชอบ ดังนี้
 - 3.1 การสอนแบบให้ผู้เรียนตอบด้วยเหตุและผล (Reasoning method)
 - 3.2 การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry method)
 - 3.3 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)

4. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้ทดลองนำสิ่งที่เรียนไปแก้ปัญหาทางานที่ปฏิบัติจริงอย่างเต็มความสามารถ มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบนักปฏิบัตินิยมชมชอบ ดังนี้
 - 4.1 การสอนแบบปฏิบัติการ (Laboratory method)
 - 4.2 การสาธิตและฝึกปฏิบัติ (Demonstration & practice)
 - 4.3 การทำโครงการจริง (Live project)

1. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็ม
ความสามารถ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนรู้แบบนักกิจกรรมนิยมชมชอบ
5 กิจกรรม ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้ (ทีศนา แชมมณี, 2519 ; กาญจนา เกียรติประวัติ,
2524 ; ขจรศักดิ์ หาญรงค์, 2524 ; ลีวีวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุทัยสุข, 2525 ; สันต์
ธรรมบำรุง, 2526 ; ไพฑูรย์ สินเลารัตน์, 2527 และอนุชิต อนุสวัสดิกุล, 2530)

กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างเพิ่มความสามารถ

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
1.1 การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing)	เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นทำ (Role-playing) ให้ไม่ตัดสินและแก้ปัญหาด้วยอารมณ์ ทั้งได้ฝึกความเป็นผู้นำ และทักษะการสื่อสาร	อาศัยจินตนาการของผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์ ในการศึกษาคำความรู้สึกและพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม	ผู้สอน กำหนดวัตถุประสงค์- ประสงค์เฉพาะ 20-30 คน ประเด็นที่สำคัญ กลุ่มผู้เรียน ซึ่งมีกลุ่มผู้แสดงและกลุ่มผู้สังเกต- การดำเนินกาติดตาม	20-30 คน	ได้แนวคิดกว้างขวางขึ้น เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมของบุคคลในสังคม	- เทคนิคการสัมภาษณ์ - ผู้ใช้บริการสารนิเทศ - แนะนำวิธีใช้ห้องสมุดและเครื่องมือช่วยค้นสารนิเทศ
1.2 กิจกรรมการระดมสมอง (Brainstorming)	เพื่อให้ได้ความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ให้มากที่สุด	สมาชิกในกลุ่มต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อให้สมาชิกกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและต่อเนื่อง	ผู้เรียน	6-7 คน	ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน และได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์	- ปัญหาของงานบริการ ตอบคำถาม และแนว ทางแก้ไข - การพัฒนาสภาพการปฏิบัติ งานบริการตอบคำถาม

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
1.3 กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) Situation Activity)	เพื่อให้ได้ฝึกฝนการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ต้องวินิจฉัยและแก้ปัญหาในสภาวะซับซ้อน	ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรบ้าง เมื่อเรียนรู้สถานการณ์แล้ว	ผู้เรียน	10-20 คน	ได้พัฒนากระบวนการทางความคิด รู้จักวิธีศึกษาปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องในโอกาสต่อไป	- การปะทะสังสรรค์ระหว่างบรรณารักษ์บริการตอบคำถามกับผู้ห้องสมุดที่มีปัญหา
1.4 กิจกรรมการสัมมนา กลุ่มย่อย (Small Seminar Activity)	เพื่อให้ได้อภิปรายผลการค้นคว้ากับผู้สอนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ค้นคว้ากับผู้สอนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Small Seminar) อย่างเป็นตัวของตัวเอง	ต้องกำหนดให้ศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งอย่างลึกซึ้ง ภายใต้งานแนะนำ และควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ	ผู้สอน	ไม่เกิน 20 คน	ได้ฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการสื่อสารความหมาย การถกเถียงอภิปรายอย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ ตลอดจนการรายงานผลการศึกษา และแลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติกับเพื่อน และอาจารย์ผู้สอน	- การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอ้างอิง - การศึกษาพฤติกรรม การแสวงหาสารนิเทศของบุคคลในวิชาชีพต่าง ๆ

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
1.5 กิจกรรมการ ปรึกษากลุ่มย่อย เพื่อแก้ปัญหาใน ระยะเวลาที่ กำหนด (Buzz Group Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยน อริยาบถจากวิธีเรียนแบบอื่น ๆ และกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมี โอกาสแสดงความคิดเห็น	ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเตรียม เนื้อหาหรือวิธีการมากนัก จัดได้ ทุกโอกาสที่ต้องการ และเหมาะ สำหรับผู้เรียนที่มีประสบการณ์	ผู้เรียน	3-6 คน	ได้รับความรู้และมีส่วนร่วมใน การอภิปราย แสดงความคิดเห็น ในทุกประเด็นย่อยของปัญหาอย่าง เสรี ภายใต้อารมณ์ที่สบายๆ และเป็นกันเองที่สุด	- การปรึกษากลุ่มย่อย เพื่อแก้ปัญหา สภาวะตั้ง เครียดในการให้บริการ ตอบคำถาม - วิธีสร้างอารมณ์ขัน ในระหว่างปฏิบัติงาน บริการตอบคำถาม

2. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้สังเกต ไตร่ตรอง และทบทวนสิ่งที่เรียนอย่างเต็มที่ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนักไตร่ตรองนิยมชมชอบ 4 กิจกรรม ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้ (ชมเพลิน จันท์เรืองเพ็ญ สมคิด แก้วสนธิ และทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2519 ; สุวัฒน์ มุททเมธา, 2523 ; ขจรศักดิ์ หาญรงค์, 2524 ; ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์, 2524 ; อบรม สนิบาต และกุลชลี องค์กริพร, 2524 ; สิริวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุทัยสุข, 2525 และ อนุชิต อนุสวัสดิกุล, 2530)

กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้สังเกต ไตร่ตรอง และทบทวนสิ่งที่เรียนอย่างเต็มที่

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
2.1 กิจกรรมการศึกษาอิสระและการทบทวนบทเรียน (Independent Study & Tutoring Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการวางแผนการเรียน และการทำงานของตนเอง รวมทั้งได้ทบทวนสิ่งที่ศึกษาเป็นระยะ	คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการเรียนรู้ และเน้นการซักถามเป็นรายบุคคล ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	ผู้เรียนและผู้สอน	ผู้เรียนไม่เกิน 8 คน ต่อผู้สอน 1 คน	ได้เรียนรู้วิธีเรียนแบบต่าง ๆ อาทิ การค้นคว้าจากแหล่งความรู้ที่เป็นเอกสารและบุคคล การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนระเบียบวิธีวิจัย	- กฤษฎภาค และการทำกฤษฎภาค - การทำครรชนี และสาระสังเขป - ทำเนียบนามที่ควรวจัดหาเข้าห้องสมุด
2.2 กิจกรรมการอภิปรายเป็นคณะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Panel Discussion Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการฟังและการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น	ผู้อภิปราย (ซึ่งมักเป็นผู้สอน) มีบทบาทสำคัญในการดึงความคิดเห็น และข้อมูลต่าง ๆ จากผู้อภิปราย และผู้ฟังมาสรุปเป็นแนวทางเพื่อการพิจารณาต่อไป	ผู้สอน	ไม่จำกัดจำนวน	ได้รับฟังทัศนะของเรื่องเดียวกันในหลายแง่มุมได้คิดวิเคราะห์ และฝึกความกล้าในการแสดงออก	- การจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับบุคลากรทุกฝ่ายในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา - บรรณารักษ์บริการตอบคำถามกับความรู้อาเฉพาะ - เทคโนโลยี สื่อ บันทึก สารนิเทศยุคใหม่

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
2.3 กิจกรรมการสอนแบบบรรยาย (Lecture Activity)	เพื่อออกเล่า หรืออธิบายเนื้อหาวิชาใหม่ให้ผู้เรียนยังไม่เคยเรียนหรือบอกเล่าข่าวสารและผลการค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาที่ศึกษา	เป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้สอนมีบทบาทมากที่สุด ในการเลือกหยิบยกประเด็นที่สำคัญ และมีประโยชน์มาเสนอผู้เรียน ตลอดจนสรุปรวม และเปรียบเทียบประเด็นสำคัญต่าง ๆ	ผู้สอน	ไม่จำกัดจำนวนผู้เรียน	ผู้เรียนได้รับรู้ข่าวสารความรู้ ความเคลื่อนไหวทางวิชาการได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ และเมื่อต้องศึกษาค้นคว้าเอง ก็ทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากได้รับฟังคำอธิบายจากผู้สอนมาก่อนแล้ว	- การวิเคราะห์เรื่อง เพื่อทำตรรกชนและสารสังเขป - การบรรยายเรื่องนโยบายสารนิเทศของผู้บริหารห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา
2.4 กิจกรรมการศึกษาสถานที่ (Field trip Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานที่ศึกษา	ผู้สอนต้องมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการไปศึกษาออกสถานที่ในแต่ละครั้ง และหลังจากกลับจากการศึกษานอกสถานที่ ควรจัดให้มีการอภิปรายสรุปผลร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	ผู้สอนและผู้เรียน	15-20 คน	ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นจริง และแจ่มชัดทำให้เกิดภาพพจน์ และความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้น	- ศึกษาดูงาน การบันทึกข้อมูลใน CD-ROM - ศึกษาดูงานระบบบริหาร-บริการศูนย์ข้อมูล สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย

3. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้วิเคราะห์แนวคิดโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ และสร้าง
สรรค์ทฤษฎีใหม่อย่างเต็มความสามารถ มีกิจกรรมการสอนที่ผู้มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนักทฤษฎีนิยม
ชมชอบ 3 กิจกรรม ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้ (วีรยุทธ วิเชียรโชติ, 2521 ; กาญจนา
เกียรติประวัติ, 2524 ; ขจรศักดิ์ หาญรงค์, 2524 ; พันทิพา อุทัยสุข และสิริวรรณ ศรีพหล,
2525 ; รุ่งทิวา จักรกร, 2527 ; อนุชิต ยืนสวัสดิกุล, 2529 ; สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2536
และอำไพ สุจริตกุล, 2536)

กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้วิเคราะห์แนวคิดโดยใช้หลักการศาสตร์และสร้างสรรค์ทฤษฎีใหม่อย่างเต็มความสามารถ

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
3.1 กิจกรรมการสอนแบบให้ผู้เรียนตอบด้วยเหตุและผล (Reasoning Method Activity)	เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และให้ผู้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทางความคิดของกันและกัน	เป็นการสื่อสารแบบสองทาง เป็นการตอบของผู้เรียนถูกต้อง ผู้สอนก็จะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไป	ผู้สอน	20-30 คน	ผู้เรียนได้ฝึกฝนกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์คุณสมบัติและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม - การวิเคราะห์แผนการเรียนรู้ เพื่อการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
3.2 กิจกรรมการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบหลักการหรือทฤษฎีด้วยตนเอง โดยการคิดวิเคราะห์ ชักถาม และตั้งสมมติฐานเพื่อเสาะแสวงหาความรู้ จนได้ข้อสรุป	เป็นการอภิปรายซักถามกันเองในหมู่ผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้เชื่อมโยงคำตอบของผู้เรียนไปสู่คำถามใหม่ เพื่อขยายแนวคิดหรือขยายคำตอบให้ชัดเจน และสมบูรณ์ขึ้น	ผู้เรียนและผู้สอน	10-15 คน	ผู้เรียนได้ฝึกความคิดและสติปัญญาอย่างเต็มที่ ตลอดจนเรียนรู้วิธีจัดระบบความคิด และวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์ระบบงานบริการสารนิเทศ - การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของการให้บริการสารนิเทศแบบดั้งเดิมและแบบปัจจุบันที่ใช้คอมพิวเตอร์สืบค้น

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
3.3 กิจกรรมการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Activity)	เพื่อฝึกผู้เรียนให้ได้วิเคราะห์ แยกแยะ ซึ่งประเด็นปัญหาด้วยเหตุผล และตัดสินใจอย่างมีหลักการ โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทฤษฎี และประสบการณ์ที่มีอยู่	กรณีหรือปัญหาที่ผู้สอนนำมาให้ศึกษา ควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การหาสาเหตุ และการหาวิธีแก้ปัญหา	ผู้สอน	10-15 คน	ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการรวบรวมข้อมูล จับประเด็นสำคัญวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ให้บริการสารนิเทศกับผู้ใช้บริการ - ปัญหาการบริหารงานภายในฝ่ายบริการตอบคำถาม

4. กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้ทดลองนำสิ่งที่เรียนไปแก้ปัญหาทางานที่ปฏิบัติจริงอย่างเต็มความสามารถ มีกิจกรรมการสอนที่ผู้มีรูปแบบการเรียนรู้ แบบนักปฏิบัตินิยมชมชอบ 3 กิจกรรม ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้ (ขจรศักดิ์ หาญรงค์, 2524 ; เจริม วราวิทย์ และสมคิด แก้วสนธิ, 2525 ; ลีวิวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุษัยสุข, 2525 ; บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กิनावงศ์, 2527 ; อนุชิต อนุสวัสดิกุล, 2529 ; พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, 2530)

กิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้เรียนจะได้ทดลองนำสิ่งที่เรียนไปแก้ปัญหาทางที่ปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
4.1 กิจกรรมการสอนแบบปฏิบัติการ (Laboratory Method Activity)	เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงขณะลงมือปฏิบัติการรวมทั้งได้พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ	มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แต่ผู้สอนก็บทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและร่วมมือกับผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้	ผู้เรียน	3-5 คน	ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสอย่างมากที่สุด ทำให้จำได้นาน	- การพัฒนาฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศ อ้างอิงด้วยโปรแกรม CDS/ISIS : โครงการนำร่อง - การพัฒนาฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศ อ้างอิงด้วยโปรแกรม FoxBase : โครงการนำร่อง

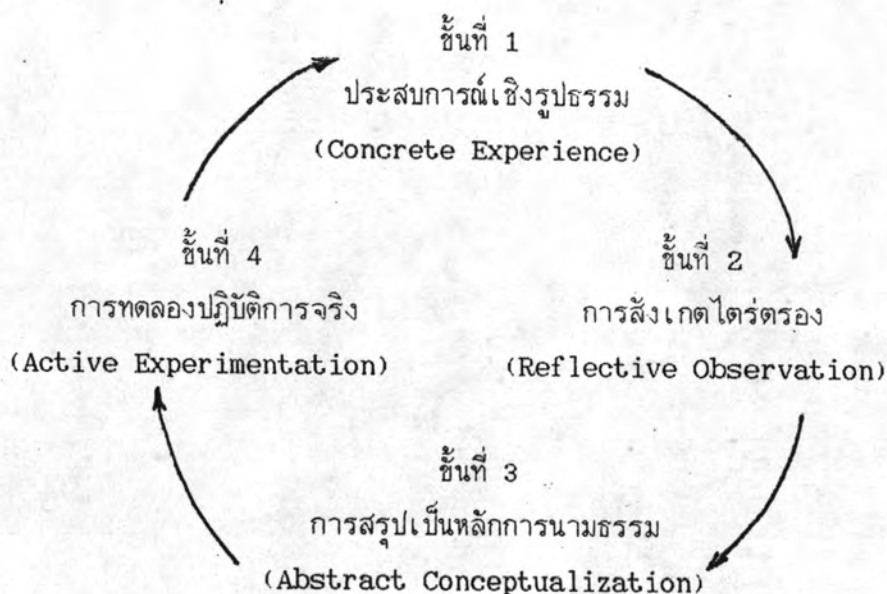
กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมสำหรับบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
4.2 กิจกรรมการสาธิตและฝึกปฏิบัติ (Demonstration and Practicing and Activity)	เพื่ออธิบายหลักการและเทคนิควิธีตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติโดยผู้สอนจะสาธิตและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด	ในการสาธิต ผู้สอนต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการสาธิตให้ผู้เรียนทราบ เพื่อจะได้ติดตามได้ถูกต้อง ผู้สอนควรใช้น้ำเสียงและท่าทางที่เร้าความสนใจ ไม่เร่งรีบ และคอยสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้เรียนเพื่อความแน่ใจว่าทุกคนเข้าใจสิ่งที่ผู้สอนอธิบายและสำคัญ	ผู้สอน	3 - 5 คน	ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงได้เห็นของจริง ทำให้เข้าใจเนื้อหา และวิธีการปฏิบัติในเรื่องที่เรียนยิ่งขึ้น	- การสาธิตและฝึกกลับคืนสารนิเทศด้วยระบบ OPAC - การสาธิตและฝึกปฏิบัติการติดต่อสื่อสารด้วยระบบ INTERNET

กิจกรรมฝึกอบรม	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	ผู้นำกลุ่ม	ขนาดของกลุ่ม	ประโยชน์	หัวข้อฝึกอบรมรับ บรรณารักษ์บริการตอบคำถาม
4.3 กิจกรรมการทำ โครงการจริง (Live Project Activity)	เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนนำ ความรู้ภาคทฤษฎีมาใช้ปฏิบัติ และเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ ได้รับจากการทำโครงการไป แก้ปัญหางานที่ปฏิบัติจริงใน ชีวิตประจำวัน	เป็นกิจกรรมที่คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้ ผู้ที่มีความสามารถสูงได้ใช้ความ สามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้ที่มีความถนัดมีโอกาสร่วม ตนเองตามขีดความสามารถ แม้จะต้องใช้เวลา งบประมาณ และความพากเพียรมากกว่าคน อื่นก็ตาม	ผู้เรียน	1 - 3 คน	ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากได้ลงมือทำทุกขั้นตอน	- โครงการการศึกษาเรื่อง บทบาทของบรรณารักษ์ บริการสารนิเทศ ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา ในทศวรรษหน้า - โครงการศึกษา เพื่อจัดทำ คู่มือแนะนำการใช้ห้องสมุด - โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ คู่มือวิธีสืบค้น สารนิเทศ ด้วยระบบ OPAC

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม โดยใช้ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Honey และ Mumford นั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทั้งในต่างประเทศและในประเทศเคยนำทฤษฎีนี้ไปศึกษามาก่อน จากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน และนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิชาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลากรวิชาชีพต่าง ๆ ได้ศึกษา โดยใช้ทฤษฎีของ David A. Kolb ทั้งนี้ Honey และ Mumford (1986) มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb และจากทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb ทำให้ Honey และ Mumford พัฒนาทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองขึ้น โดยเน้นการนำไปใช้ในการจัดฝึกอบรม ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้นำเสนอภาพรวมของทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb ดังนี้

ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ David A. Kolb เป็นทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเป็นวงจร ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (Kolb, 1971)

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb

Kolb (1991) ได้อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน ดังนี้

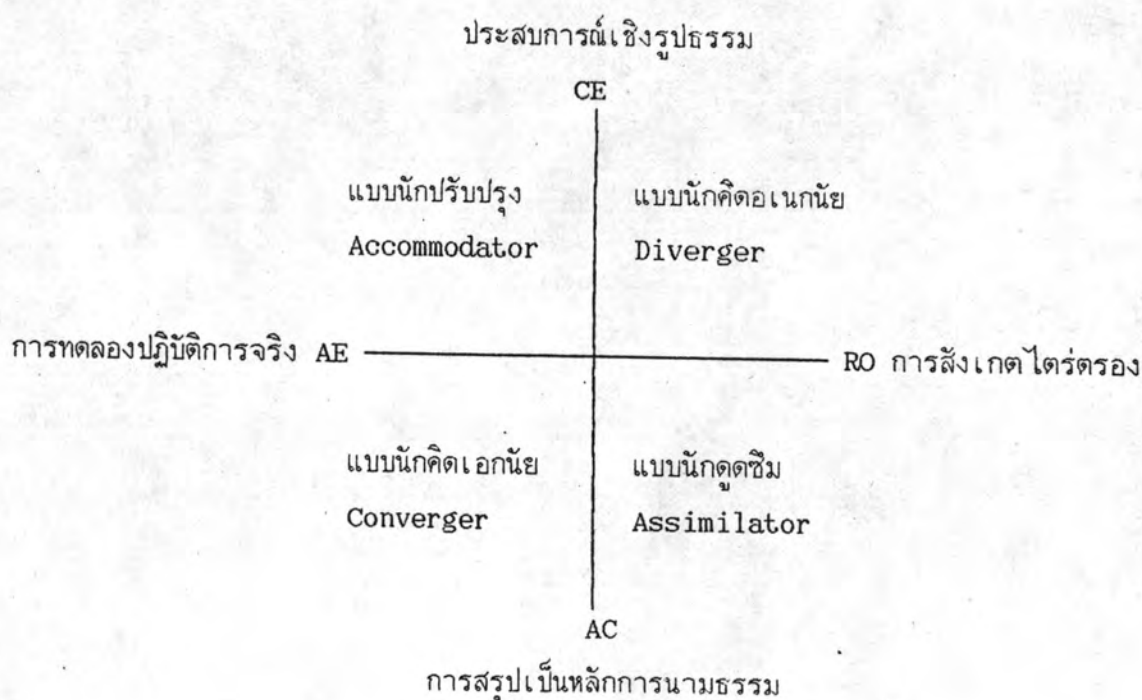
ขั้นที่ 1 ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience ย่อว่า CE) เป็นขั้นตอนของการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ในประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ความรู้สึก และยึดถือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง (Reflective Observation ย่อว่า RO) เป็นขั้นที่มุ่งเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ โดยการสังเกตอย่างระมัดระวัง เป็นการกระจายความคิดเพื่อไตร่ตรองพิจารณา

ขั้นที่ 3 การสรุปเป็นหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization ย่อว่า AC) เป็นขั้นที่มุ่งใช้เหตุผล และใช้ความคิดในการสรุปรวบยอดเป็นหลักการต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation ย่อว่า AE) เป็นขั้นที่มุ่งเอาความเข้าใจที่สรุปได้จากขั้นที่ 3 ไปทดลองปฏิบัติ เพื่อดูว่าถูกต้องหรือไม่ เน้นที่การประยุกต์ใช้

Kolb (1991) ยังได้เสนอวิธีการจัดรูปแบบการเรียนรู้โดยอาศัยแกน 2 แกนตัดกัน เป็นโคออดิเนต (Coordinate) และแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ควอดรันท์ (Quadrants) และให้ถือเอาแต่ละควอดรันท์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ 1 แบบ และได้รูปแบบการเรียนรู้ 4 แบบคือ

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการเรียนรู้ 4 แบบในแต่ละควอดรันท์ตามทฤษฎีของ Kolb

จากทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ดังกล่าวข้างต้น มีผลให้ Kolb แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลออกเป็น 4 แบบ คือ แบบนักคิดนอกเนกนัย (Diverger) แบบนักดูดซึม (Assimilator) แบบนักคิดเอกนัย (Converger) และแบบนักปรับปรุง (Accommodator)

ซึ่งเมื่อศึกษาโดยถี่ถ้วนแล้ว พบว่า บุคคลทั้ง 4 แบบตามทฤษฎีของ Kolb มีลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความต้องการวิธีเรียนรู้ใกล้เคียงกับบุคคล 4 แบบตามทฤษฎีของ Honey และ Mumford ดังข้อมูลเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

การเปรียบเทียบลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของบุคคลตามทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ David A. Kolb (1971) และทฤษฎีของ Honey และ Mumford (1986)

ทฤษฎีของ David A. Kolb

นักคิดอเนกนัย (Diverger)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- ค่อนข้างอารมณ์อ่อนไหว
- ใจกว้าง รอบรู้ สามารถเข้าใจอะไรได้ง่าย เน้นปัจจุบัน
- ใฝ่รู้ กระตือรือร้น
- ชอบแสดงความคิดที่หลากหลาย

นักดูดซึม (Assimilator)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- คิดและกระทำด้วยความระมัดระวัง
- สงบเสงี่ยม
- ชอบเฝ้าดู สังเกต และจดบันทึก
- ไม่สู้สนใจผู้คน และทฤษฎี

ทฤษฎีของ Honey และ Mumford

นักกิจกรรม (Activist)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- สนใจทุกข้อของผู้อื่น
- ใจกว้าง ชอบสมาคม เป็นคนยืดหยุ่น ชอบทำตามตามสบาย
- พร้อมทั้งจะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ
- ชอบระดมสมอง ร่วมอภิปราย นำประชุม

นักไตร่ตรอง (Reflector)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- รอบคอบ ระมัดระวัง
- ช่างคิด ชอบฟังผู้อื่น และดูดซึมความรู้
- ชอบสังเกต ไตร่ตรอง ก่อนแสดงความคิดเห็นของตนเอง
- ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยตรง

ทฤษฎีของ David A. Kolb

นักคิดเอกนัย (Converger)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- มีอารมณ์มั่นคง
- ชอบใช้หาคณิตวิเคราะห์และเสาะหาความจริงด้วยเหตุและผล
- ไม่ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา
- ชอบจัดการกับสิ่งต่าง ๆ มากกว่าทำงานกับคน

นักปรับปรุง (Accommodator)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- ชอบทดลองปฏิบัติ
- ชอบปรับตัว ไม่มีอคติ
- ชอบจัดการสิ่งต่าง ๆ ตามแผนการที่วางไว้ และมีความรับผิดชอบสูง
- ชอบแก้ปัญหาโดยใช้ญาณวิถีมากกว่าการวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล
- เน้นเป้าหมายความสำเร็จ

ทฤษฎีของ Honey และ Mumford

นักทฤษฎี (Theorist)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- มีสติรู้ผิดชอบ
- ชอบวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างมีกฎเกณฑ์
- เชี่ยวชาญในการสรุปหลักการ ทฤษฎี
- มีความอดทนต่ำต่อความไม่เป็นระเบียบ และความคลุมเครือ

นักปฏิบัติ (Pragmatist)

มีลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพ ดังนี้

- ชอบทดลองความคิด ทฤษฎีและเทคนิควิธี เพื่อดูว่าทำงาน ได้จริงหรือไม่
- เป็นคนติดดิน อยู่กับความจริง
- เมื่อจะทำอะไร ต้องทำให้สำเร็จ
- ไม่สนใจทฤษฎีหรือหลักการพื้นฐาน
- มุ่งงานมากกว่ามุ่งคน

จากการศึกษาทฤษฎีของ David A. Kolb และทฤษฎีของ Honey และ Mumford นำไปสู่ข้อสรุปรวมที่ว่า คนแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบอยู่ในตัวเอง แต่จะมีแบบที่เด่นชัดที่สุดเพียงแบบเดียว และคนที่มีความคล้ายคลึงกันจะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกันด้วย นั่นคือ เราสามารถระบุรูปแบบการเรียนรู้ที่เด่นชัดของกลุ่มคนที่อยู่ในสาขาวิชาเดียวกันได้ และใช้ความรู้นี้เป็นฐานในการจัดแนะนำการเลือกอาชีพ การพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนการออกแบบการเรียนการสอน ทั้งในชั้นเรียนและในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม หรือการศึกษาต่อเนื่องต่าง ๆ (Honey & Mumford, 1986 ; Choi, 1989 ; Kolb, 1991)

ตั้งได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับทฤษฎีของ Honey และ Mumford นั้นยังไม่ปรากฏ หลังจากที่ได้ศึกษาวรรณกรรมและบทความงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของ Kolb จึงตระหนักว่าน่าจะนำมาอ้างอิงกันได้ จึงได้นำงานวิจัยที่ศึกษาด้วยทฤษฎีของ Kolb มาเสนอไว้ในการทำวิจัยครั้งนี้ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

พัชรี เกียรตินันท์วิมล (2530) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ของสถาบันการศึกษาพยาบาล 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 584 คน และศึกษาตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ และตัวแปรรับผลของรูปแบบการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน โดยมีแบบนักคิดเชื่อมโยงมากที่สุด รองลงมาคือแบบนักคิดเอกนัย นักปรับปรุงและนักคิดอเนกนัย ตามลำดับ ส่วนตัวแปรส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ พบว่าการมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาล มีรูปแบบการเรียนรู้แบบประสบการณ์เชิงรูปธรรมมากกว่าการมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด สำหรับตัวแปรรับผล พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนพยาบาลรับผลทางลบจากรูปแบบการเรียนรู้แบบนักคิดอเนกนัย

วิชาญ เลิศลพ (2534) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนในโครงการวิทยาศาสตร์โอลิมปิก ที่เข้าค่ายฝึกอบรมเข้มระหว่างปีการศึกษา 2533-34 จำนวน 99 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มนี้มีการเรียนแบบนักปรับปรุง นักคิดเชื่อมโยง นักคิดอเนกนัย และนักคิดเอกนัยตามลำดับ เมื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแยกตามสาขาวิชา พบว่า นักเรียนฟิสิกส์โอลิมปิกมีการเรียนแบบนักคิดเชื่อมโยง แบบนักปรับปรุง นักคิดเอกนัย และนักคิดอเนกนัยตามลำดับ ในขณะที่นักเรียนเคมีโอลิมปิก และนักเรียนชีววิทยาโอลิมปิก มีการเรียนแบบนักปรับปรุง นักคิดเอกนัย นักคิดเชื่อมโยง และนักคิดอเนกนัยตามลำดับ

รัชชาพร บำรุงศรี (2534) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาในสาขาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ศึกษาในสาขาต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อาทิ นักศึกษาสาขามนุษยศาสตร์ ศาสนศาสตร์ และศิลปประยุกต์ มีการเรียนแบบนักคิดอเนกนัย นักศึกษาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น แพทยศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ มีการเรียนแบบนักคิดเอกนัย และนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มีการเรียนแบบนักคิดเชื่อมโยง

จากงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาตามแนวทฤษฎีของ Kolb ทำให้แน่ใจได้ว่า มีตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน เช่น ภูมิไลน่า (พัชรี เกียรติกันทวิมล, 2530) และสาขาวิชาที่ศึกษา (วิชาญ เลิศลพ, 2534 ; รัชชาพร นำรุงศรี, 2534)

งานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ในประเทศ ที่ศึกษาคูณลักษณะของบรรณารักษ์เป็นงานของพุทธชาติ ตุ่มทรัพย์ (2526) ที่ศึกษามรรณารักษ์ตามทัศนคติของผู้ใช้ห้องสมุด 2 กลุ่ม คือ นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี กับนิสิตนักศึกษาที่เลือกเรียนสาขาวิชาอื่นๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยแบ่งบรรณารักษ์ออกเป็น 4 รูปแบบ ตามรูปแบบทางปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ คือ เป็นผู้ดูแลรักษาหนังสือ เป็นนักมนุษยชาติ เป็นสื่อกลาง และเป็นผู้ส่งเสริม ผลการวิจัยพบว่านิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอก มีทัศนคติต่อบรรณารักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง 4 แบบแตกต่างกันนิสิตนักศึกษาทั่วไป ในระดับนัยสำคัญที่ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่กำลังศึกษา เป็นงานของ Varlejs (1985) ซึ่งศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ของบรรณารักษ์ กับความพึงพอใจในกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ชุดแรกเป็นแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Kolb โดยส่งให้บรรณารักษ์ จำนวน 84 คน ที่จะเข้ารับการการศึกษาต่อเนื่อง ในหัวข้อต่าง ๆ ที่จัดโดย Rutgers LIS Professional Development ระหว่างเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1984 - มีนาคม ค.ศ. 1985 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บรรณารักษ์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นนักคิดต่อเนื้องาน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback form) โดยถามความพึงพอใจในกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ได้รับ ผลการศึกษาพบว่า ได้ข้อมูลที่ไม่แน่นอน เนื่องจากประสบปัญหาในการรวบรวมคำตอบที่ได้รับกลับมาน้อย และมีหลายฉบับที่กรอกแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ เมื่อนำมาจับคู่เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลชุดแรก กับชุดที่ 2 ปรากฏว่ามีคู่ที่ใช้ได้ไม่ถึงร้อยละ 50 จึงไม่อาจสรุปผลการศึกษาในประเด็นนี้ได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกสำหรับการศึกษาในหัวข้อลักษณะนี้

Choi โดยความร่วมมือของ Washington (Choi, 1989) ได้ร่วมกันศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ที่เป็นสมาชิกของสมาคมห้องสมุดเพื่อการวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (ARL) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจว่า บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานใน

ฝ่ายบริการ และฝ่ายเทคนิคมีรูปแบบการเรียนรู้แบบใด และมีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.6 เป็นนักคิดซิม บรรณารักษ์บางส่วน ร้อยละ 27.1 เป็นนักคิดเอกนัย บรรณารักษ์ที่เหลือ ร้อยละ 19.3 เป็นนักคิดอเนกนัย และร้อยละ 15 เป็นนักปรับปรุง ผู้วิจัยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ของบรรณารักษ์ทั้งสองฝ่ายดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ วัย วิชาเอกที่บรรณารักษ์สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ตลอดจนจำนวนปีประสบการณ์ทางวิชาชีพ มีผลทำให้บรรณารักษ์มีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน

Bodi (1990) หัวหน้าบรรณารักษ์บริการตอบคำถามของห้องสมุด North Park College, Chicago ได้นำความรู้เรื่องรูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Kolb ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 119 คน กิจกรรมที่จัดมีทั้งการบรรยาย การร่วมอภิปราย ซักถาม การแจ้งผลย้อนกลับในระหว่างการศึกษา ทั้งนี้ให้นักศึกษาดังกล่าวเลือกเรียนตามกิจกรรมแบบที่ตนชอบ แล้วให้นักศึกษาประเมินความพึงพอใจในเรื่องที่ได้ศึกษา ผลการประเมิน พบว่า ร้อยละ 80-90 พอใจและเห็นว่าการสอนการใช้ห้องสมุด ตลอดจนการศึกษากลยุทธ์การค้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์และการวิจัยต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่า ความพึงพอใจในการเรียนเรื่องการสอนการใช้ห้องสมุดเพิ่มจากปีก่อน ๆ ที่มีได้จัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ถึงร้อยละ 10-20

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่าบรรณารักษ์มีรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน และสามารถนำความรู้เรื่องนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ได้